

Janet Akyüz Mattei (1943–2004)

Janet Akyüz Mattei és az AAVSO élete teljesen egybeforrnt egymással. Bodrumban, Törökországban született és már középiskolásként elbűvölte tanárait okosságával, akik emiatt már akkor azt tanácsolták neki, hogy a természettudományokban tanuljon tovább. 1962-ben, az Egyesült Államokban, a Brandeis Egyetemen kezdte egyetemi tanulmányait nemzetközi diákként, ahol 1965-ben végzett. Két évvel később visszatért hazájába, és a matematika és fizika tanítása mellett újból tanulni kezdett az Ege Egyetemen. 1969-ben, egy évvel végzése előtt, hallott egy nyári kutatói

programról a Maria Mitchell Observatóriumban, amelyet Dr. Dorritt Hoffleit hirdetett meg. Ez az év az Egyesült Államokban, Nantucketben, számos újdonságot hozott az életébe: megismerkedett a változócsillagokkal, az AAVSO-val és jövendőbeli férjével, Michael Matteivel. Mint sokat ígérő, tehetséges diák és fiatal tudós, 1972-ben állást kapott az AAVSO-nál, az akkori igazgató Margaret Mayall asszisztenseként. Amikor Margaret Mayall úgy határozott, hogy nyugdíjba megy, az AAVSO tanácsa Janetet választotta ki, hogy kövesse őt az igazgatói székben. Így 1973 októberétől Janet Mattei vezette az AAVSO-t egészen haláláig, 2004. március 22-ig. Ezalatt a bő 30 év alatt Janet szüntelenül az AAVSO-ért dolgozott, annak tagjaiért, a megfigyelőkért, mindazokért, akik támogatták a változócsillagászatot. Mindenhol igyekezett kihangsúlyozni az amatőrcsillagászok szerepét a változócsillagászatban, azáltal, hogy megfigyeléseik számos tudományos kutatás alappillérei. Mindig törekedett arra, hogy elősegítse az amatőrcsillagászok részvételét a tudományos kutatói munkában, többek között azért is, hogy a profi csillagászat körében is elismerést szerezzen alapvető jelentőségű munkájuk. Mindezeket túl mindig szívügyének érezte a fiatalok tudományos kutatómunkájának támogatását.

Janet Mattei igazgatósága alatt számos változás történt, melyek új és új kihívásokat, illetve velük párhuzamosan továbbfejlődési lehetőségeket hoztak az AAVSO számára. A műholdas csillagászat megjelenése, a számítógépes technológia fejlődése, valamint a műszerezettség fellendülése olyan távlatokat tárt fel az amatőrök számára, amelyekről korábban még álmodni sem mertek. Magának az AAVSO-nak az 1980-as évek elejére jó néhány nehézséggel kellett szembenéznie, pl. létre kellett hozni az AAVSO állandó székhelyét, növelni az alkalmazottak létszámát, valamint megoldást találni az AAVSO nemzetközi adatbázisának gyors növekedése által keltett problémákra. Janet a maga rugalmasságával és nyitottságával emelkedett felül ezeken a problémákon, de megőrizte az AAVSO adatbázisának és szolgáltatásának minőségét és megbízhatóságát. Igazgatóságának első döntése volt, hogy digitalizálják a beérkezett észleléseket, így a számítógépek azonnal képesek voltak megjeleníteni a csillagok fénygörbéit.

Janet éleslátásának és vezetői képességének köszönhetően az AAVSO képes volt együtt haladni a világ fejlődésével: a mai AAVSO szerepe megkérdőjelezhetetlen a változócsillag-kutatás élvonalában, ugyanakkor a szervezet lehetőséget teremt különböző programokra a megfigyelőknek, bevonja magát az oktatásba és végül, de nem utolsósorban gyümölcsöző kapcsolatot tart fenn más változócsillagászati szervezetekkel az egész világon.

Janet Mattei nem csak tudós és az AAVSO igazgatója volt. Mindazok, akiknek hitvese, gyermeke, testvére, barátja és kollégája volt, tudják, hogy Neki fontos volt mások öröme, érdeklődése, sikere. Számára a változócsillagok nem csak számoszlopokat jelentettek. Egyszer így nyilatkozott a Sky and Telescope-ban: „Számomra egy változócsillag-megfigyelés nemcsak egy szám, egy statisztikai érték. Ez sokkal élőbb dolog. Látom, ahogy az észlelő megbecsüli a fényességét, és elképzelem az arcát, amint lelkesedik, ahogy a távcsővel észleli a csillagot.”

A csillagokon kívül a virágokat is nagyon szerette. Olyannyira, hogy számos hegyet megmászott csak azért, hogy ritka példányokat találjon. Akárhová ment, rengeteg fotót készített virágokról, amelyeket azután kinyomtatott és barátainak adott. Mielőtt betegségét diagnosztizálták szeptemberben, azt tervezte férjével, hogy Arizonába utazik, hogy a sivatag virágait láthassa. Irodájában a következő mondat volt olvasható: „A csillagok az Univerzum virágai, a virágok a Föld csillagai”. Habár fizikailag nincsen már köztünk, emlékeinkben és több évtizedes kiemelkedő munkájának gyümölcsében tovább él. Janet Akyüz Mattei 2004. március 22-én távozott közülünk.

(www.aavso.org – Der)

Változós hírek

A V1494 Aql kétkarú spirálja

Az áprilisi Meteor változós híreiben számoltunk be a V1494 Aql optikai kísérőjéről. Azóta japán kutatók (I. Hachisu, M. Kato és T. Kato) érdekes új számításokat publikáltak az Astrophysical Journal május 10-i számában. Vizsgálataik célja a szokatlan alakú fedési fénygörbe modellezése, illetve a fehér törpét övező akkréciós korong fényességeloszlásának meghatározása volt.

Már korábbi kutatások is kimutatták, hogy a 2000 nyarán felfedezett rövid periódusú változások fedésekkel magyarázhatók. A nóva halványodásával párhuzamosan ezek a fedések egyre jobban látszottak a CCD-s mérésekből, ám gyorsan kiderült, hogy a fénygörbe alakja meglehetősen szokatlan. A mély főminimum mellett több felfényesedés, valamint másodlagos elhalványulás is látszik, melyek többé-kevésbé szabályosan ismétlődtek minden egyes keringés során. Ezt mutatja a mellékelt ábra, ahol két 2003-as, egymástól független adatsor látszik.

